

ralismu intelektuální (opravdu spíš intelektuální než intelektuální) pandemie.

Veltruský, sám také trvale v Paříži (i když pak na šest let v New Yorku), měl po celou tu dobu docela jiné starosti a životní zájmy. Ne že by to vše nesledoval, strukturalismus zůstal z jeho určujících zážitků (i když pro něho, samozřejmě, už dávno ztratil půvab novosti), jen ho prostě nedělal. Dělal něco docela jiného, něco mnohem naléhavějšího a nesrovnatelně důležitějšího, něco, co nemohl dělat nikdo jiný. Zatím léta ubíhala, přišla Jakobsonova šedesátka — a k ní u Moutona festšrift *For Roman Jakobson*, a Veltruského příspěvek v něm nebyl —, přišla i sedmdesátka, a k ní u Moutona čtyřsvazkové a (nejméně) čtyřjazyčné *Selected Papers*, jakož i nový, tentokrát třísvazkový festšrift *To Honor Roman Jakobson*⁶⁰ — a Veltruského příspěvek opět chyběl! —, Lévi-Strauss, Barthes, Kristeva a celá ta skvělá sotva vylíhlých strukturalistů chrlili jednu knihu za druhou a strukturalistické třetění, *le délire connotatif*, dostupovalo vrcholu. Zdálo se tedy vhodné připomenout aspoň anglosaskému světu, čím a kde to všechno začalo, tím spíš, že mezi tím vyšel i Victor Erlich,⁶¹ podle něhož československý strukturalismus nebyl než pouhá odnož ruského formalismu, Piaget, který o tom všem píše a vůbec nic o tom neví, či anglický slovník historie idejí, podle kterého všechno začalo Piagetem.⁶² Pravda, bylo tu už pár knih dokazujících cosi jiného. V Bloomingtonu vyšla informativní monografie o „Pražské škole“ a krátce nato i obsáhlý výběr jejích nejdůležitějších spisů, v Belgii dokonce už předtím (ovšem pro vysoce odborné zájemce) její terminologický slovník,⁶³ vše laskyplnou péčí Jose-

60) Jakobson, Roman, *Selected Writings I–IV*, Gravenhage: Mouton, 1962, s. 196, etc. — *For Roman Jakobson*, The Hague: Mouton, 1956. — *To Honor Roman Jakobson. Essays on the Occasion of his Seventieth Birthday 11. October 1976*, I–III, The Hague — Paris: Mouton, 1967.

61) Erlich, Victor, *Russian Formalism. History — Doctrine*. With a preface by René Wellek. The Hague: Mouton, 1955. O německém překladu Erlichovy knihy referoval u nás s jistým zadostiučiněním čelný odpůrce Kroužku — odpůrce „zprava“ — Václav Černý. Stov. jeho novinovou recenzi „Historie formalismu a soud nad ním“, *Lidová demokracie* 20. 6. 1965.

62) Jakobson to vše parodoval touto definicí: „Strukturalismus je filosofický směr vynalezený ve Francii, k němuž později přistoupili American Jakobson a Cech Hjelmstev.“

63) Vachek, Josef (avec Josef Dubský), *Dictionnaire de linguistique de l'école de Prague*. Utrecht — Anvers: Spectrum, 1960. Vachek, Josef, *The Linguistic School of Prague — An Introduction to its Theory and Practice*. Bloomington and London: Indiana UP, 1966, 1970. Vachek, Josef (ed.), *A Prague School Reader in Linguistics*. Bloomington and London: Indiana UP, 1967.

la Vachka, kdysi nejmladšího z právě založeného Kroužku, původně vlastně řádově pololepého Mathesia, tudíž svědka z nejauteentičtějších, odborníka z nejpovolanejších a pamětníka prvního řádu.⁶⁴

To vše se však moudře zabývalo výhradně lingvistikou, a vůbec ne ideologicky přísně střezenu uměnovědou či estetikou. Mukařovský totiž — po vzoru mnohých Galileů — brzy po únorovém převratu odvolal vše, več dosud věřil, a snad už ani v skrytu duše rouhavě nepomyslel, že *přece se točí*... Přestože sám se pak až příliš snažil své zpronevěře sobě samému nikdy, snad ani myšlenkou (natož pak slovy a skutky) nezpronevěřit, lidé z diaspory se přece jen pokoušeli jeho lepší minulost — a tím i lepší minulost československého uměnovědného strukturalismu — i proti jeho vůli prokázat.⁶⁵ Prvním počinem v tomto směru byla útlá čítanka Paula Garvina *The Prague School Reader on Esthetics, Literary Structure and Style*,⁶⁶ nejdříve vlastně jen rozmnožený strojepis s čtyřmi ukázkami z Mukařovského a po jedné z Vodičky, a vida! z toho nejranějšího, právě touto studií kdysi oddebutovavšího, málem nezletilého Veltruského! Pak bylo podobných počínů houšť — ve Francii, v Německu, v Itálii, ve Španělsku, znovu ve Francii, v Německu, východním i spolkovém, atd. U nás mezitím proběhla předsrpnová liberalizace, srpnová invaze (Romana Jakobsona, tehdy čerstvě odpromovaného doktora *honoris causa*, dvojnásobného, z Prahy a z Brna, zastihla pro změnu v Bratislavě⁶⁷), posrpnová „hrbitovní“ normalizace, takže o Veltruském se zase nedalo ani špiptnout (Miroslav Procházka ovšem nespital, mluvil nahlas, a Bedřich Jičínský také⁶⁸), a kdy i výbor z Jakobsona musel — pro

64) Ještě před smrtí vydal své osobní svědectví v drobné knížce *Vzpomínky českého anglisty*. Praha: H&H, 1994.

65) Nebylo to vždy snadné. Například když v Americe připravovali autorizovaný, vskutku reprezentativní výbor Mukařovského prací, donutili „čestí copyright holders“ (!?) amerického nakladatele, aby z Wellkovy předmluvy vyškrtl pasáž „sledující podrobněji Mukařovského kariéru mezi roky 1948 a 1971“. Jediným řešením bylo tedy požadavku „majitelů práv“ vyhovět a konstatovat to v *Publisher's Note* připojené k Wellkově předmluvě. Viz *The Word and Verbal Art — Selected Essays by Jan Mukařovský*. Translated and edited by John Burbank and Peter Steiner. Foreword by René Wellek. New Haven and London: Yale UP, 1997.

66) Washington: Georgetown UP, 1955, 1963.

67) Zmínuji se o tom v „Malé jakobsonské retrakci“, citované výše.

68) Jičínský, Bedřich, „Divadelní znak české strukturalní školy — Od řeči úst k řeči těla a řeči věcí“, *Prolegomena scénografické encyklopedie* 13. Praha: Scénografický ústav, 1972. Procházka, Miroslav, „Předpoklady semiologického rozboru divadla“, *tamtéž*, s. 11, a další studie, později souhrnně vydané v knize *Znaky dramatu a divadla*.